

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра теорії і методики виховання РДГУ
Регіональний комплексний науково-методичний центр
інноваційних технологій освітнього процесу

Електронний збірник матеріалів

III Регіональної науково-практичної конференції

**«Роль особистості педагога в реформуванні
української освіти в умовах війни:
виклики, реалії та перспективи
(до 80-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янюк
та 75-річчя з дня народження С. Г. Карпенчук)»**

11 жовтня 2024 року

Рівне – 2024

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра теорії і методики виховання РДГУ
Регіональний комплексний науково-методичний центр
інноваційних технологій освітнього процесу**

Електронний збірник матеріалів

III Регіональної науково-практичної конференції

**«Роль особистості педагога в реформуванні
української освіти в умовах війни:
виклики, реалії та перспективи
(до 80-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янюк
та 75-річчя з дня народження С. Г. Карпенчук)»**

11 жовтня 2024 року

Рівне – 2024

Роль особистості педагога в реформуванні української освіти в умовах війни: виклики, реалії та перспективи (до 80-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янюк та 75-річчя з дня народження С. Г. Карпенчук): електронний збірник матеріалів III Регіональної науково-практичної конференції. Рівне: РДГУ. 2024. 185 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 31 жовтня 2024 р.)

Вашій увазі пропонуються матеріали III Регіональної науково-практичної конференції «Роль особистості педагога в реформуванні української освіти в умовах війни: виклики, реалії та перспективи (до 80-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янюк та 75-річчя з дня народження С. Г. Карпенчук)»

ЗМІСТ

Петренко О. Б. Персоналії Т. Дем'янюк й С. Карпенчук у контексті реформування освіти в умовах війни.....	7
Пустовіт Г. П. Персоналізація генези освітніх процесів в історико-педагогічному дискурсі.....	10
Кравченко О. О., Дзиговський А. Організаційні засади організації інклюзивного навчання у ЗВО.....	13
Баліка Л. М. Особливості впровадження дистанційного навчання в умовах війни.....	19
Ваколюк А. М. Формування мотивації здобувачів освіти до навчальної діяльності в умовах воєнного часу.....	22
Коляда Т. В., Коляда Н. І. Підготовка соціальних педагогів в умовах дії воєнного стану в Україні.....	27
Нечипорук Л. І. Система виховання в творчій спадщині Карпенчук С. Г.....	31
Петренко І. Ф. Роль педагога у формуванні безпечного освітнього простору в умовах війни.....	41
Петрук Л. П. Гуманізація освітнього процесу як домінанта науково-педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського.....	44
Поліщук І. В. Освітня і експериментально-виховна діяльність Тамари Дмитрівни Дем'янюк (1944–2013)..	52
Стельмашук Ж. Г. Розвиток емоційної стійкості майбутніх учителів в умовах воєнного стану.....	59
Ціпан Т. С. Науково-педагогічна спадщина професора Т. Д. Дем'янюк у вимірах часу.....	64
Марчук Г. В. Внесок професора Тамари Поніманської у розвиток теорії та практики дошкільної освіти.....	68

Філоненко Р. С. Актуальність гуманістичних ідей В. Сухомлинського в українській освіті.....	75
Гасанова Л. І. Інтеграція соціально-емоційного навчання в українську освітню систему: досвід і перспективи в умовах війни.....	81
Голя Г. М. Роль персоналій директорів у становленні Луцького педагогічного училища.....	86
Квашук В. В. Вплив цифровізації на реформування системи соціального обслуговування та реінтеграцію ветеранів в контексті педагогіки і освіти.....	90
Лелюх С. Р. Роль особистісного потенціалу протоієрея Андрія Хойнацького в розвитку просвітництва на Волині.....	95
Федоров М. В. Вплив духовної спадщини І. Огієнка на виховання культури спілкування і моральне зростання волонтерів у вимірі воєнного сьогодення...	98
Бойко О. П. Особливості прояву наполегливості молодших школярів у процесі позакласної діяльності.	106
Боровик А. М. Теоретичні аспекти гумору як засобу виховання молодших школярів.....	110
Деркач А. С. Теоретичні аспекти проблеми формування добродійності у молодших школярів.....	115
Єсіпак А. І. Вплив гри на виховання у молодших школярів упевненості в собі.....	120
Конончук А. В. Критерії сформованості почуття справедливості в молодших школярів.....	126
Крупко Л. С. Сутність поняття «соціальна успішність особистості» у філософських, соціологічних та психолого-педагогічних дослідженнях.....	131
Мисюкевич Т. В. Особливості виховання гуманних взаємин педагога і учнів початкових класів у групі подовженого дня.....	135

Мельник І. М. Особливості гендерної ідентифікації дітей молодшого шкільного віку.....	145
Мельник О. І. Проблема розвитку ціннісного ставлення до живого у науковій літературі.....	149
Отроцюк Д. П. Аналіз сучасних родинних традицій українського народу у вихованні молодших школярів	155
Рибачук Л. О. Дефінітивний аналіз поняття «толерантне ставлення» у психолого-педагогічних дослідженнях учених.....	160
Смаль-Стоцька М. Ю. Гендерне виховання молодших школярів казками В. О. Сухомлинського...	167
Стецюк Н. М. Форми національно-патріотичного виховання у групі подовженого дня.....	172
Шило А. І. Основні особливості методу переконання у процесі виховання молодших школярів.....	176
Левчук О. О. Інклюзивний тип спеціальної освіти та інтегрованого навчання на рівні початкової школи в Республіці Польща.....	180

Поліщук І. В.,
доктор філософії (PhD),
старший викладач кафедри теорії і методики виховання
РДГУ,
м. Рівне

**ОСВІТНЯ І ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ВИХОВНА
ДІЯЛЬНІСТЬ ТАМАРИ ДМИТРІВНИ ДЕМ'ЯНЮК
(1944–2013)**

Розвиток педагогічної науки, зокрема теорії і методики виховання на сучасному етапі неможливий без аналізу внеску окремих видатних особистостей у цей процес, творчого використання спадщини значимих педагогічних персоналій для розуміння і вирішення проблем у сучасній освіті і педагогічній науці. У цьому контексті важливим є залучення до педагогічної науки імен культурно-освітніх діячів, які своєю діяльністю і творчим доробком прислужилися становленню і розвитку вітчизняної освіти та виховання. Зокрема, актуалізується потреба дослідження освітньої і експериментально-виховної діяльності Тамари Дмитрівни Дем'янюк – відомої української педагогині, фахівчині з теорії і методики виховання, кандидата педагогічних наук, професора, заслуженого працівника освіти України, відмінника освіти України, члена Комісії інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи в навчальних закладах України Науково-методичної ради з питань освіти МОН України, людини енциклопедичних знань з гуманітарних наук, високоінтелектуальної особистості, прихильниці і активної реалізаторки гуманістичних ідей в освіті.

Аналіз досліджень педагогічної персоналії Тамари Дмитрівни Дем'янюк підтверджує, що власне праці про

учену почали друкувати лише наприкінці ХХ ст. і носили вони швидше описовий, інформативний характер. На сьогодні праць про Тамару Дем'янюк небагато, а ґрунтовних досліджень педагогічної спадщини та освітньо-виховної діяльності вченої вкрай мало.

Відповідно до проблеми дослідження джерельну базу роботи класифіковано за змістовим і видовим критеріями, а саме:

- нормативно-правові документи;
- понад 250 друкованих праць вченої;
- наративні джерела;
- публікації періодичних видань;
- інтерпретаційні джерела.

У роботі з'ясовано сутність ключових понять дослідження: «освітня діяльність» та «експериментально-виховна діяльність».

Освітня діяльність Тамари Дем'янюк визначається як вид соціальної практики, як вид професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання, розвиток особистості і формування особистісних цінностей. При цьому її освітня діяльність є одним з найважливіших чинників особистісного розвитку, умовою та результатом суспільного розвитку.

Своєю чергою, експериментально-виховна діяльність – це продуманий і цілеспрямований процес конструювання й апробації нових практик виховання, що враховує чинники невизначеності, але орієнтований на експертизу і строгий контроль змін у цій практиці; це важливий засіб розвитку педагогічної системи, розробки та упровадження інновацій для створення нових знань і моделей виховного процесу, що сприяють підвищенню якості та ефективності виховання учнів. За своєю сутністю експериментально-виховна діяльність педагога-практика є інноваційно-дослідницькою

діяльністю із заданими вихідними установками, що представляють собою конкретні рішення, які регулюють цю діяльність.

Також було розкрито життєвий і творчий шлях вченої-викладачки на основі феноменологічного й біографічного підходів через історико-культурні засади в контексті розвитку освіти і педагогічної думки двох періодів – радянського та періоду державної незалежності України.

Доведено, що на формування освітньо-педагогічних ідей Тамари Дмитрівни на визначення змісту її педагогічної діяльності, на формування її як науковця і педагога винятковий вплив мали такі чинники як:

- сім'я, родинне й соціальне оточення;
- соціально-економічні, політичні;
- система шкільної та інститутської освіти;
- педагогічна діяльність;
- наукова діяльність;
- професійне оточення вчителів, викладачів (академіки Іван Дмитрович Бех, Степан Якимович Дем'янчук, колеги зі школи, Інституту вдосконалення вчителів, Ровенського державного педагогічного інституту, РДГУ);
- самоосвіта і саморозвиток.

Схарактеризовано різновекторну освітню діяльність Тамари Дмитрівни Дем'янюк за такими напрямками:

- завідування кабінетом виховної роботи і шкільних бібліотек Ровенського обласного інституту удосконалення вчителів;
- розроблення державних документів про освіту;
- викладацька діяльність;
- організаційний напрям, як-то: завідування кафедрою теорії і методики виховання; завідування Всеукраїнською науково-дослідною лабораторією

інноваційних технологій; керівництво держбюджетними темами; співпраця з освітніми інституціями різного рівня; організація та проведення науково-практичних конференцій, семінарів різного рівня;

- експериментально-виховна діяльність;
- науково-методична діяльність;
- підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів.

З'ясовано їхній взаємозв'язок у житті та творчості педагога, а також доведено, що кожен із напрямів освітньої діяльності вона збагатила новими ідеями.

Ґрунтовно проаналізовано наукову діяльність ученої, здійснено аналіз наукової школи професора, доведено, що за типом наукової діяльності її школа є науково-дослідною; за типом наукової ідеї, яка досліджується – експериментальною; за функціональним призначенням знань – прикладною; за рівнем локалізації – всеукраїнською. Наукова школа Тамари Дмитрівни розробляла зміст і напрями національного виховання, проблеми діяльності сільської школи, а також проблему психолого-педагогічної підготовки конкурентоспроможного вчителя.

Було здійснено аналіз внеску Тамари Дмитрівни в організацію інноваційної експериментально-виховної діяльності освітніх закладів Рівненщини. Доведено, що вона упродовж своєї освітньої діяльності ініціювала експериментально-виховну діяльність закладів освіти м. Рівне та Рівненської області, які виступали експериментальними майданчиками всеукраїнського та регіонального рівня Науково-дослідної лабораторії інноваційних виховних технологій РДГУ під її керівництвом.

Систематизація й аналіз експериментально-виховної діяльності всеукраїнського рівня в проблемно-хронологічному вимірі, починаючи з 1997 р., дають змогу стверджувати, що Тамара Дмитрівна була фундатором, організатором, керівником різновекторної експериментально-виховної діяльності за 19 напрямками, результатом якої стали наукові праці, науково-методичні розробки та авторські моделі виховних систем, структурно-логічні моделі педагогічного процесу та організаційно-функціональні структури освітньої діяльності в інноваційних закладах освіти Рівненщини.

А також схарактеризовано регіональну експериментально-виховну діяльність в закладах освіти Рівненщини під керівництвом Тамари Дем'янюк. З'ясовано, що спільною метою експериментально-виховної діяльності упродовж 15 років в різних закладах освіти було розроблення теорії і технології виховної діяльності закладу з урахуванням регіонального виміру та експериментальна перевірка їх ефективності. У 2000 р. експериментально-виховною діяльністю було охоплено 11 закладів освіти; у 2012 р. – 47 закладів освіти Рівненщини і 8 методичних кабінетів.

В кожному напрямі експериментально-виховної діяльності науковим керівником – Тамарою Дмитрівною – було чітко і науково обґрунтовано алгоритм дослідно-експериментальної роботи, позитивні результати якої знайшли своє упровадження в низці документів управління освіти і науки Рівненської обласної держадміністрації, районних відділів освіти, Науково-дослідної лабораторії інноваційних виховних технологій Рівненського державного гуманітарного університету, відділу виховної роботи і захисту прав дитини Науково-методичного центру середньої освіти Міністерства освіти і науки України.

Здійснений аналіз експериментально-виховної діяльності в закладах освіти Рівненщини під керівництвом Тамари Дмитрівни засвідчив, що найбільш ефективною виявилася діяльність педагогічних колективів, яка передбачала чітку постановку мети, розробку та апробацію Концепцій та цільових творчих програм виховання та розвитку особистості.

До позитивних результатів експериментально-виховної діяльності всеукраїнського та регіонального рівнів відносимо внутрішні інновації, оновлення парадигми освітньо-виховного процесу, розширення мережі учнівських об'єднань за інтересами, зміни в методичній роботі.

Окреслення основних векторів експериментально-виховної діяльності в закладах освіти Рівненщини під її керівництвом дає змогу зробити висновок про те, що завдяки виваженості, науковому супроводу і консультуванню, підтримці та об'єктивній оцінці Тамарою Дмитрівною педагоги сільських шкіл десяти районів Рівненщини досягли вагомих результатів у експериментально-виховній діяльності, налагодили тісну співпрацю з Національною академією педагогічних наук України, ІМЗО, РДГУ, РОІШО за пріоритетними напрямками, визначеними Національною доктриною розвитку освіти.

Однак, виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів наукової проблеми. Перспективними напрямками подальших наукових пошуків можуть стати погляди ученої на вдосконалення організації і змісту самостійної роботи майбутніх педагогів як одного з провідних видів освітньої діяльності у вищій школі. На подальше вивчення заслуговують організаційно-педагогічні засади вдосконалення виховання учнівської молоді в Україні

розроблені педагогом-новатором. Результати дослідження є підставою для включення імені Тамари Дмитрівни Дем'янюк до хрестоматій, енциклопедій і підручників з історії освіти України.